

Спiр, полемiка, дискусiя

Досить часто цi способи обґрунтування думок розглядаються як синонiми. Але iснує принципова рiзниця мiж ними. Початковою формою обґрунтування потрiбно розглядати заяву. Це висловлювання або декiлька висловлювань одного iз учасникiв комунiкацiї при обговореннi якогось питання. Система заяв, об'єднаних однiєю темою, яка характеризується єдиною структурнокомпонентною природою, є повiдомленням. Повiдомлення – аналог доповiдi, виступу або промови.

Спiр як вираз дiлового спiлкування широко застосовується при обговореннi спiрного положення. У вивченнi спору iснує багато думок про його характеристику й природу. Часто спiр квалiфiкують як процедуру, в якiй один доводить, що певна думка правильна, а другий – що вона помилкова. В спорi йде такий обмiн думками, в якому опонент бореться за власну тезу i спростовує тезу пропонента. На думку дослідників, родовим поняттям спору може бути поняття обмiну думками.

В спорi обмiн думками найчастiше носить конфлiктний характер. Основнi концептуальнi та композицiйнi характеристики спору як рiзновиду дiлового спiлкування наступнi:

- суб'єктивна структура спору характеризується наявністю принаймні двох суб'єктів, одного iз яких називають пропонентом, а другого – опонентом;
- суб'єкти спору рiвнозначнi в своїй ролi в процесi обмiну думками за ступенем активностi, видами та формами прямого та зворотного зв'язку один з одним
- предметом спору є суперечливе положення, про яке кожна сторона має власну думку, яка називається позицiєю або тезою;
- для будь-якого спору достатньо поверхневого обговорення суперечливого положення;
- позицiї сторiн суперечать одна однiй i найчастiше мають вiдкрито негативний характер;
- процедура обмiну думками виявляється в боротьбi думок;

- боротьба думок у спорі досягає вищої форми – конфлікту або війни думок, особливістю чого служить доведення кожною стороною істинності своєї тези та помилковості тези опонента;

- предметне поле обговорення спірного питання ніколи не буває чітко визначеним.

В спорі боротьба ведеться не основою, а думками;

- спір як вид ділового спілкування не регламентується ні в процедурному, ні в просторовому, ні в часовому відношеннях.

Дискусію як вид ділового спілкування нерідко ототожнюють з полемікою та спором. Однак, на відміну від спору, дискусія не веде до конфронтації, не роз'єднує, а з'єднує. Дискусія передбачає управлінське спілкування людей на основі доказів та аргументів з метою пошуку істини шляхом всебічного співставлення різних думок. Суть дій в дискусії полягає в захисті чи запереченні тези.

При висуванні тези учасники дискусійного діалогу мають виходити з трьох технологічних умов:

- теза має бути чітко сформульована і зрозуміла опоненту;
- теза має залишатися незмінною в ході всього діалогу;
- теза не повинна містити логічних протиріч.

Дискусія перед її керівником ставить три групи завдань:

- завдання по відношенню до проблеми;
- завдання по відношенню до проблеми;
- завдання по відношенню до кожного окремого учасника.

Залежно від завдань можуть обиратися ті чи інші засоби (психотехнічна програма) – пояснення, прохання розповісти, задати запитання, контрольні запитання, висловлювання по колу, попросити мовчуна про допомогу, підвести часткові підсумки, регламентація, недопущення монологів, похвала тощо. Вимоги до організатора дискусії: вміння сформувати довіру до себе, продемонструвати комунікабельність, здатність до “відкритого типу діалогу”,

компетентність, авторитет та доброзичливість, вміння виявити порядність, зацікавленість та коректність у спілкуванні.

Психотехнічні функції організатора зводяться до наступних:

- вміння співставляти різні думки, виокремити протиріччя, спірне питання, підтвердити законність предмета дискусії, сформулювати протиріччя як проблему;
- підтримувати обстановку критичності, стимулювати проникнення вглиб поставленої проблеми, здійснювати нейтралізацію некоректних дій;
- слідкувати за регламентом, спрямовувати дискусію в потрібне русло.

Дискусія пов'язана з організованістю, упорядкованістю, колективною діяльністю з'ясування істини.

Засобами дискусії виступають не думки, а обґрунтовані позиції. Основні риси дискусії як виду комунікації:

1. Суб'єктна структура дискусії така ж, як і в спорі, але її суб'єкти представлені партнерами, співавторами в колективному обговоренні спірного положення.
2. Позиції сторін можуть бути не тільки взаємовиключними, але й взаємодоповнюючими одна одну.
3. Метою обговорення виступає не спростування тези опонента, а встановлення міри істинності та помилковості кожної тези.
4. Дискусія характеризується як форма обговорення предмету на рівні сутності.
5. Обговорення спірного положення пов'язане із всебічним аналізом, колективною діяльністю, формуванням спільної думки.
6. В процедурному відношенні дискусія організована та регламентована.
7. Предметне поле обговорення в дискусії розвивається під дією процесу обміну думками по мірі з'ясування предмету розбіжності.
8. Дискусія може бути визначена як форма науково-пізнавальної діяльності.

9. На відміну від спору з його конфліктністю і протилежністю думок дискусія веде до компромісу, підведення тез під спільну основу, формулювання спільних позицій.

Полеміка виражає такий вид обговорення, який характеризується непримиренністю основ.

Основні риси полеміки:

1. Полеміка – боротьба, конфлікт думок, які зростають до протиріч.
2. В полеміці боротьба думок обґрунтовується причинами.
3. Полеміка – це сутнісний спір основ, які суперечать одна одній.
4. Полеміка – це збереження позитивних моментів протилежної сторони, а не поверхневе голе спростування й відкидання.
5. Безкомпромісність в полеміці обумовлена: рішучістю, протилежністю основ, їх антагоністичним характером.
6. Полеміка регламентується узгодженнями типу «круглого столу», політичного діалогу в передвиборній компанії, «відкритої трибуни».
7. Полеміка є найбільш адекватною формою обговорення питань, які мають соціально-політичне значення.

Диспути, дебати їх розглядають як рівнозначні поняття. Дані форми обговорення є формами наукового спору.

Характерні риси диспуту.

1. Диспут – це завжди публічний спір.
2. Предметом диспуту як публічного спору служить наукова або суспільно-значуща проблема.
3. За організаційною структурою диспут характеризується різними формами обговорення: публічний захист тез, обговорення та захист соціальних проектів, захист дисертацій тощо.
4. На відміну від дискусії диспут не тільки прояснює основу, але й затверджує позиції тих, хто сперечається.

Дебати призначені для обміну думками в публічній формі (на зборах, засіданнях, конференціях). Їх мета – це з'ясування відносин учасників обговорення до загальних тез виступу.